

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Çocuk Gelişimi Lisans Öğrencilerinin “Etik” Kavramına İlişkin Metaforik Algıları*

Dr. Öğr. Üyesi Hürşide Kübra ÖZKAN KUNDURACI, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara, e-posta: hkozkan@aybu.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1682-8908>

Öz

Bu araştırmanın amacı çocuk gelişimi lisans öğrencilerin etik davranış ve bilimsel araştırmalarda uygulanan etiğe yönelik algılarını belirlemektir. Araştırmanın modeli nitel araştırma yöntemlerinden olan fenomenoloji deseni olarak tasarlanmıştır. Çalışma grubunu, kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla ulaşılan çocuk gelişimi lisans programına devam eden 49 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış metafor formu kullanılarak toplanmıştır, elde edilen veriler içerik analizi yoluyla değerlendirilmiştir. Çalışmada, çocuk gelişimi lisans öğrencilerinin etik davranış kavramına ilişkin 38 metafor, bilimsel araştırmalarda etik kavramına ise 34 metafor ürettikleri belirlenmiştir. Her iki kavram için de öğrencilerin belirttikleri metaforların çoğunlukla “temel hakların korunması ve güçlendirilmesi” ve “tamamlayıcı-destekleyici” kategorilerinde toplandığı belirlenmiştir. Çocuk gelişimi lisans öğrencilerinin hem etik davranışa hem de bilimsel araştırmalarda etiğe ilişkin ürettikleri metaforlar incelendiğinde genellikle benzer yapıda olduğu ve olumlu ifadelerden oluştuğu belirlenmiştir.

* Bu araştırma, 18-21 Eylül 2024 tarihinde, Diyarbakır Dicle Üniversitesi’nde düzenlenen International Education Congress/EDUCongress’de sözlü özet bildiri olarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bilimsel Araştırmalarda Etik, Etik Davranış, Çocuk Gelişimi, Metafor.

Makale Gönderme Tarihi: 24.06.2025

Makale Kabul Tarihi: 03.09.2025

Önerilen Atf:

Özkan Kunduracı, H. K. (2025). Çocuk Gelişimi Lisans Öğrencilerinin “Etik” Kavramına İlişkin Metaforik Algıları, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(9): 676-690.

**Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences**

2025, 8(9): 676-690. DOI:[10.26677/TR1010.2025.1575](https://doi.org/10.26677/TR1010.2025.1575)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

**Metaphorical Perceptions of Child Development Undergraduate Students Regarding
the Concept of “Ethics”**

Assistant Prof. Dr. Hurşide Kübra ÖZKAN KUNDURACI, Ankara Yıldırım Beyazıt University,
Faculty of Health Sciences, Ankara, e-mail: hkozkan@aybu.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1682-8908>

Abstract

The aim of this study is to determine the perceptions of child development undergraduate students regarding ethical behavior and ethics in scientific research. The research was designed using the phenomenology pattern, one of the qualitative research methods. The study group consisted of 49 students enrolled in a child development undergraduate program, selected through convenience sampling. The data were collected using a semi-structured metaphor form and evaluated through content analysis. The study revealed that child development undergraduate students produced 38 metaphors related to the concept of ethical behavior and 34 metaphors regarding ethics in scientific research. It was found that the majority of the metaphors for both concepts fell into the categories of “protection and empowerment of fundamental rights” and “complementary-supportive.” The metaphors produced by the students regarding both ethical behavior and ethics in scientific research were found to be generally similar in structure and consisted of positive expressions.

Keywords: Ethics in Scientific Research, Ethical Behavior, Child Development, Metaphor.

Received: 24.06.2025

Accepted: 03.09.2025

Suggested Citation:

Özkan Kunduracı, H. K. (2025). Metaphorical Perceptions of Child Development Undergraduate Students Regarding the Concept of “Ethics”, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 8(9): 676-690.

GİRİŞ

Son yıllarda tüm toplumlar, oldukça hızlı ve kapsamlı bir değişim süreci yaşamaktadır. Bu değişim sürecinde etik kavramı hem bireysel hem toplumsal düzeyde daha fazla önem kazanmış ve yaşamın her boyutunda etkili olmaya başlamıştır. Etiğin temelleri incelendiğinde, eski Yunanca'daki "Ethos" kelimesinden türemiş olup, Sokrates'e kadar uzanmaktadır (Alkan, 2022). Sokrates, etiği "kendine hakim olma ve kendini yönetme sanatı" olarak tanımlamış ve bu bağlamda etiğin temel erdeminin bireyin kendi üzerinde egemenlik sahibi olabilmesi olduğunu vurgulamıştır (Boutroux, 2023). Yunanca kökenli "etik" terimi, TDK tarafından "töre bilimi, ahlakla ilgi ve bazı mesleklerde kişilerin uyması ya da kaçınması gereken davranışlar" olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Etik, genel olarak neyin doğru ve yanlış, neyin iyi ve kötü olduğunu ve insanların nasıl davranması gerektiği ile ilgili soruları inceleyen; ahlaki ilke ve değerlerle ilgilenen bir felsefe dalı olarak tanımlanır (Koyuncuoğlu, 2023; Meray, 2023). Etiğin doğası, insan yaşamıyla ilgili olduğunu ve insan davranışını normatif bir bakış açısıyla değerlendirdiğini göstermektedir (Alkan, 2022). Etik ilişkilerin ve değerlendirmelerin temelinde vicdan bilinci ile sorumluluk anlayışı yer almaktadır. Bireyin vicdanının bir durumu onaylaması ya da reddetmesi, onun sorumluluk algısını ve buna bağlı olarak etik ve ahlaki yargılarını doğrudan etkiler. Etik, insan davranışlarının bilinçli yönüyle ilgilenir ve belirli bir tutum ya da davranışın arkasındaki iradeyi anlamaya çalışır (Mahmutoğlu, 2009). Dolayısıyla etik, insanların davranışlarını, düşüncelerini ve duygularını yöneten içsel bir güçtür. Etik bir kavramın varlığı, bireylerin diğer insanlara ve topluma karşı bir güven duygusu geliştirmesini sağlar. Bireylerin huzur ve güven içinde yaşamasını sağlar (Göktaş ve Aybek, 2025). Etik sonuç olarak, insan eylemlerinin, davranış ve tutumlarının, bir toplumda ya da kültürde kabul görebilmesi için doğruluğunu veya yanlışlığını değerlendirmede kullanılan ilkeler, kurallar ya da standartlar olarak tanımlanabilir (Tunca vd., 2015).

Etiğin günlük hayatımızdaki yeri ve önemi, yaşamımızın her alanında karşımıza çıkan bir kavram olduğunu göstermektedir. Farklı işlevleri nedeniyle etik, normatif etik, meta-etik ve uygulamalı etik gibi çeşitli türlere ayrılmaktadır. Uygulamalı etiğin alt dalları arasında iş etiği, mühendislik etiği, sanat etiği, tıpta etik ve akademik etik gibi alanlar yer almaktadır. Günümüzde bilimsel araştırmalar ve yayınlar üzerinde ortaya çıkan etik sorunlar, toplumun her kesiminde büyük bir ilgi uyandırmakta ve etik bilincinin artması gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda, daha güçlü etik standartların geliştirilmesi ve uygulanması önem kazanmaktadır (Esmer ve Özdaşlı, 2023). Özellikle çocukları etkileyen ve yakından ilgilendiren konulara yönelik zamanında, etik ve güvenilir araştırmaların yürütülmesi oldukça önemli bir konu haline gelmiştir. Bilimsel araştırmalarda çocuk haklarına ve çocuğun biricikliğine yönelik farkındalık, etik davranışlarla yakından ilişkilidir (Sargeant ve Harcourt, 2019). Bu doğrultuda etik, etik davranışlar, etik kodlar, etik ilkeler, etik dışı davranışlar, meslek etiği ve bilimsel araştırmalarda etik gibi kavramlar, insan davranışlarına yön vermesi ve bu davranışların toplum tarafından kabul edilebilirliğine katkı sağlaması nedeniyle oldukça önemli görülmektedir (Esmer ve Özdaşlı, 2023; Tunca vd., 2015). Etik kurallara uygun yapılan araştırmalar, çocukların bakış açılarını değerlendirirken, onların tutumlarını doğrudan değerlendirmeyi değil, söylediklerinin özünü anlamayı ve düşünmeyi amaçlar. Her bireyin aynı olduğunu, aynı bakış açılarıyla bir etkinliğe katıldığını veya aynı deneyime sahip olduğunu varsaymaz. Bu nedenle, etik ilkelere dikkat eden araştırmalar, çocuklara uygun metodolojiler seçer ve uygular (Sargeant ve Harcourt, 2019). Çocukların aktif birer katılımcı oldukları göz önüne alındığında, çocukla yürütülen bilimsel araştırmalarda uyulması gereken etik standartlar ve dikkat edilmesi gereken noktalar ön plana çıkmaktadır (Çakmak, 2018). Bu bağlamda, çocuklarla çalışan araştırmacıların, uzmanların ve meslek elemanlarının etik konular hakkında bilgi sahibi olmaları ve bu konulara hakim olmaları büyük önem taşımaktadır.

Çocuk gelişimi öğrencilerinin etik hakkındaki algılarını belirlemek ve güçlendirmek için metaforların kullanımı önemli bir rol oynamaktadır. Etik kavramı soyut bir yapıdadır ve zihinsel süreçlerde, diğer soyut ve somut kavramlarla etkileşimde bulunarak şekillenir. Bu nedenle, etik algıları ve etikle ilgili tutumlar üzerine yapılan araştırmalar, bireylerin zihinsel yapılarının incelenmesini gerektirir. Son yıllarda metafor, bireylerin soyut, karmaşık ve teorik kavramları anlamak veya açıklamak için kullandıkları etkili bir zihinsel araç olarak görülmektedir (Göktaş ve Aybek, 2025). Metaforlar, bireylerin bilinçaltındaki izler ve yaşam deneyimlerini yansıtarak, yeni öğrenilen bilgilerle mevcut bilgiler arasında bağlantı kurmalarına yardımcı olur (Keskin, Yıldız ve Aksakal, 2019). Ayrıca, algıları ifade etme, problem çözme ve zihinsel modeller oluşturma konularında etkilidir (Arslan ve Bayrakçı, 2006; Senyuva ve Kaya, 2013). Çocuk gelişimi lisans öğrencilerinin etiğe yönelik metaforlarının belirlenmesi, onların etik değerleri ve sorumlulukları arasındaki bağı daha iyi kavramalarına olanak tanır ve etiğe yönelik algıları için de bir bakış açısı sunar.

Çocuk gelişimi alanı, çok disiplinli bir yapıya sahip olup, çeşitli kurumlarda istihdam olanakları sunmaktadır. Çocuk gelişimciler, sağlık kurumları, eğitim kurumları, adli kurumlar, özel eğitim kurumları ve sosyal hizmet kurumları gibi farklı alanlarda görev almakta ve özellikle sağlık sisteminde önemli bir rol oynamaktadır (Kaçmaz vd., 2021). Bu profesyoneller, hastanelerdeki gelişim değerlendirme üniteleri, poliklinikler, yatan hasta bölümleri, oyun odaları ve kreşlerde çocuk ve aileleriyle birebir etkileşimde bulunarak, onların gelişim süreçlerini desteklemektedir (Taştepe ve Köksal Akyol, 2014). Ancak, çocuk gelişimcilerin mesleki görevlerini yerine getirirken, çeşitli baskılar veya sebeplerle etik ilkelerle çelişebilecek durumlar ortaya çıkabilmektedir. Bu noktada çocuk gelişimcilerin mesleğin gereği doğrultusunda etik açıdan uygun davranışlarla problemlere çözümler üretebilmeleri ve etik değerlendirmeler yapabilmeleri önem arz etmektedir. Etik kurallar çerçevesinde çocuğa, aileye ve birincil bakım verenlere yaklaşım, çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek unsurlardan kaçınmayı sağlar. Bu nedenle, çocukla birebir çalışan araştırmacıların, uzmanların ve profesyonellerin etik davranışlar ve bilimsel araştırmalarda uyulması gereken etik kurallar hakkında bilgi sahibi olmaları kritik bir öneme sahiptir. İleride çocuk ve ailelerle birebir çalışacak olan çocuk gelişimi lisans öğrencilerinin etik konularında eğitim alması kaçınılmaz bir ihtiyaç olarak görülebilir. Literatürde, tıp öğrencileri (Keskin vd., 2019), hemşirelik bölümü öğrencileri (Turan, 2022), eğitim fakültesi öğrencileri (Keskin, Aksakal ve Yüçetürk, 2020) ve felsefe öğretmenleri (Göktaş ve Aybek, 2025) ile yapılan etiğe ilişkin metaforik çalışmalar mevcutken, çocuk gelişimi bölümü öğrencileri ile yapılmış bir araştırmaya rastlanmamıştır. Tüm bu nedenler doğrultusunda, araştırmanın amacını çocuk gelişimi lisans programına devam eden öğrencilerin etik davranış ve bilimsel araştırmalarda etiğe yönelik algılarını belirlemek oluşturmaktadır. Bu amaç kapsamında şu alt amaçlara cevap aranmıştır:

1. Çocuk gelişimi lisans programına devam eden öğrencilerin etik davranış kavramına ilişkin metaforları nelerdir?
2. Çocuk gelişimi lisans programına devam eden öğrencilerin bilimsel araştırmalarda etik kavramına ilişkin metaforları nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan fenomenoloji (olgu bilim) deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji, farkında olunan ancak derinlemesine ele alınmayan olguları açıklamayı amaçlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Fenomenolojik araştırmalarda, bireylerin ilgili

fenomeni algılamaları, betimlemeleri, hissettikleri ve anlamlandırma biçimleri üzerine odaklanılır (Patton, 2014). Bu çalışmada ele alınan fenomenler ise “etik davranış” ve “bilimsel araştırmalarda etik” olarak belirlenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla ulaşılan Çocuk Gelişimi lisans programına devam eden öğrenciler oluşturmuştur. Çalışma grubunun kolay ulaşılabilir örneklem yöntemiyle oluşturulmasının amacı bu örnekleme yönteminin araştırmacıya yakın ve erişilmesinin kolay olması nedeniyle araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu doğrultuda Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Çocuk Gelişimi lisans programına devam eden 47’si (%95,9) kadın, 2’si (%4,1) erkek olmak üzere 49 öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur.

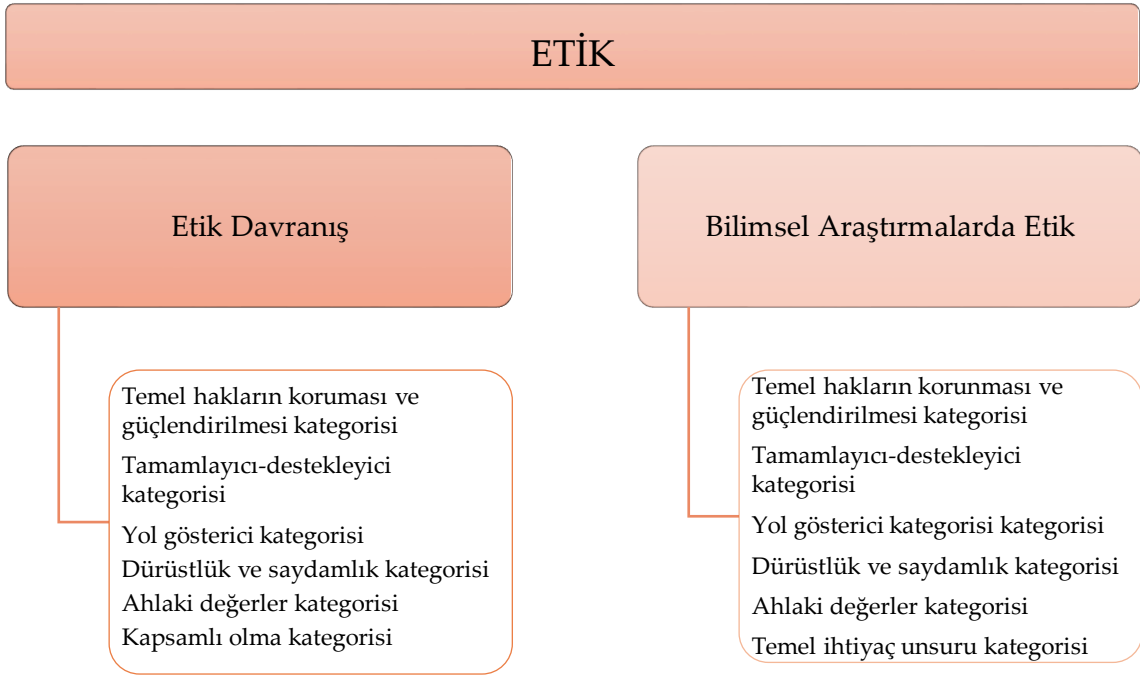
Veri Toplama Aracı ve Süreci

Nitel araştırmalarda çevreye, sürece ve algılara ilişkin olmak üzere üç çeşit veri toplanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada çocuk gelişimi lisans programına devam eden öğrencilerin etik davranış ve bilimsel araştırmalarda uygulanan etik kurallara yönelik algılarını belirlemek amacı ile yarı yapılandırılmış metafor formu (Saban, 2009) kullanılmıştır. Bu kapsamda her bir katılımcıdan “Etik davranış gibidir. Çünkü” ve “Bilimsel araştırmalarda etik gibidir. Çünkü” cümlelerin yazılı olduğu formlar verilerek tamamlaması istenmiştir. Metaforun veri toplama aracı olarak kullanıldığı çalışmalarda “gibi” kavramı genelde metaforun konusu ile kaynağı arasındaki ilişkiyi açık bir şekilde çağrıştırmak için kullanılır (Saban, 2009). Bununla birlikte bu araştırmada “çünkü” kavramı da kullanılarak katılımcıların metaforları için gerekçelerini sunmaları istenmiştir. Araştırmanın verilerinde veri doygunluğuna göre hareket edilerek veri doygunluğu sağlanana kadar katılımcıların sayısı arttırılmıştır (Merriam, 2015).

Veri Analizi

Araştırmada elde edilen metaforlar içerik analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. İçerik analizinde, elde edilen verilerden yola çıkılarak, ilişkiler ve kavramlar ortaya konulmaktadır. Böylelikle verilerin içerisinde saklanan gerçekler ortaya çıkarılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Çocuk gelişimi lisans öğrencilerinin belirttikleri metaforlar Saban’ın (2008, 2009) çalışmalarında kullandığı metafor analizi aşamaları temel alınarak analiz edilmiştir. Bu aşamalar; kodlama ve ayıklama (1), örnek metafor derleme (2), kategori geliştirme (3), geçerlik ve güvenilirliği sağlama (4)’dir. *Kodlama ve ayıklama* aşamasında, çocuk gelişimi lisans öğrencilerinin algılarını ortaya koyan metafor yanıtları 1’den 49’a kadar numaralandırılmış ve ürettikleri metaforlar alfabetik olarak sıralanmıştır. Analiz sırasında hiç metafor üretilmemiş cevaplar ya da birden fazla üretilen metaforlar ile gerekçeleri ile uyumlu olmayan 8 metafor formu çalışmanın dışında tutulmuştur. 41 metafor formunda etik davranış için 38, bilimsel araştırmalarda etik için 34 metafor olmak üzere 72 metafor üretildiği belirlenmiştir. *Örnek metafor derleme* aşamasında, öğrencilerin verdiği cevaplardan her metaforu en iyi olarak temsil ettiği düşünülen birer tane örnek metafor imgesi seçilmiştir. *Kategori geliştirme aşamasında*, üretilen metaforlar “etik davranış” ile “bilimsel araştırmalarda etik” kavramı için ortak özellikleri açısından incelenmiş ve ilgili alan yazın doğrultusunda kategoriler oluşturulmuştur. Bu kapsamda, etik davranış ve bilimsel araştırmalarda etik kavramına ilişkin kullanılan metaforlar altışar kategoride

toplantmıştır. Öğrencilerin hem etik davranış hem de bilimsel araştırmalarda etik kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar “temel hakların korunması ve güçlendirilmesi, tamamlayıcı-destekleyici, dürüstlük ve saydamlık ve ahlaki değerler” olmak üzere beş aynı kategoride toplanmıştır. Etik davranış kavramı için “kapsamlı olması”, bilimsel araştırmalarda etik davranışı için ise “temel ihtiyaç unsuru” olmak üzere birer tane farklı kategoride toplanmıştır. Geçerlik ve güvenilirliği sağlama ise, Miles ve Huberman (2015)’ın [Görüş birliği/ (Görüş birliği + Görüş ayrılığı) x 100] formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Elde edilen 72 metafordan üzerinde görüş ayrılığı olan iki metafor olduğu belirlenmiştir. Buna göre araştırmanın güvenilirliği $[70 / (70 + 2) \times 100]$ %97 olarak bulunmuştur. Ayrıca araştırmada elde edilen metaforlara yönelik onu en iyi temsil eden örnek metafor imgelerine bulgularda yer verilmiştir. Şekil 1’de veri analizi sonucunda oluşan kategorilere yer verilmiştir.

Şekil 1. Etik Davranış ve Bilimsel Araştırmalarda Etik Kavramlarına İlişkin Kategoriler

Araştırmanın Etik Yönü

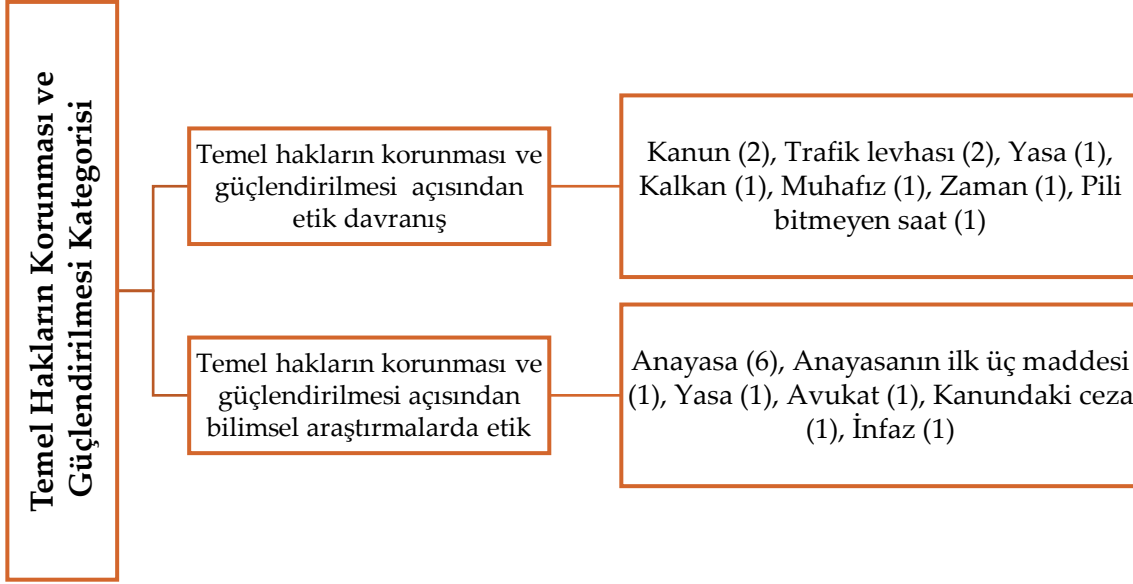
Araştırmanın yürütülmesi için ilk adım olarak Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurulu’ndan (19.09.2024 tarihli/07/465 nolu karar) onay belgesi alınmıştır. Etik izinlerin tamamlanmasının ardından, uygulama aşamasına geçilmiştir. Bu süreçte, katılımcılara çalışmanın tamamen gönüllülük esasına dayandığı ve istedikleri zaman çalışmayı sonlandırabilecekleri bilgisi verilmiş ve aydınlatılmış onam formu sunulmuştur. Katılımcıların yazılı izinleri alındıktan sonra uygulama aşamasına geçilmiştir. Veri toplama süreci, Helsinki Bildirgesi’nde yer alan kurallara uygun olarak ilerlemiştir. Araştırmanın gizliliği sağlamak amacıyla katılımcıların cevapları K1, K2... şeklinde kodlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, katılımcıların etik davranış ve bilimsel araştırmalarda etiğe ilişkin geliştirdikleri metaforların yer aldığı kategorilere ve metafor örneklerine yer verilmiş ve her bir kategori başlıklar halinde ele alınmıştır.

Temel Hakların Korunması ve Güçlendirilmesi Kategorisi

Çocuk gelişimi lisans öğrencilerinin etik davranış ve bilimsel araştırmalarda etik kavramına ilişkin belirttikleri metaforlar incelendiğinde, bu kavramları düzen sağlama, kurallara uyma, sınır koyma, savunucu, değiştirilemez kurallar ile ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bu kategoride etik davranış kavramını; kanun, trafik levhası, yasa, kalkan, muhafız, zaman ve pili bitmeyen saat metaforları olmak üzere yedi metafor kullanırken, bilimsel araştırmalarda etiği ise anayasa, anayasanın ilk üç maddesi, yasa, avukat, kanundaki ceza ve infaz olmak üzere altı metafor kullanmışlardır.

Şekil 2. Temel Hakların Korunması ve Güçlendirilmesi Kategorisine Yönelik Metaforlar

Katılımcıların oluşturdukları metaforlara ilişkin açıklama örnekleri şu şekildedir:

"Etik davranış zaman gibidir. Zaman insanın hayatını düzene sokar ve şekillendirir. Etik de toplumu düzenler." (K29)

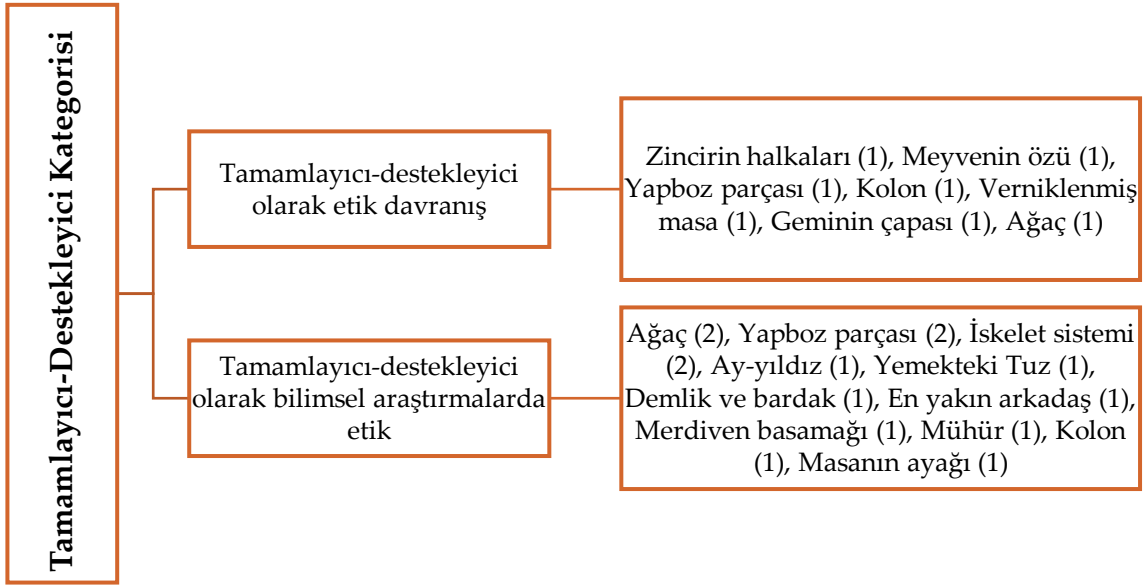
"Etik davranış ülkenin kanunları gibidir. Çünkü ülkenin düzeni sağlamak için belli yasaları ve uyulması gereken kuralları vardır." (K34)

"Bilimsel araştırmalarda etik anayasanın ilk üç maddesi gibidir. Çünkü değiştirilemez ve açık anlaşılır maddelerdir." (K3)

"Bilimsel araştırmalarda etik anayasa gibidir. Çünkü objektiflik, tutarlılık, saygınlık ve dürüstlük ilkesine dayanır." (K16)

Tamamlayıcı-Destekleyici Kategorisi

Bu kategorideki metaforlar incelendiğinde, öğrencilerin güçlendirici, tamamlayıcı, temel sağlayan, destekleyici, araştırmayı ayakta tutan, sonlandıran vb. ifadelerle açıkladıkları belirlenmiştir. Bu kategoride, zincirin halkaları, meyvenin özü, yapboz parçası, kolon, verniklenmiş masa, geminin çapası ve ağaç olmak üzere yedi metafor etik davranış kavramı için kullanırken, bilimsel araştırmalarda etik kavramı için ise ağaç, yapboz parçası, iskelet sistemi, ay-yıldız, yemekteki tuz, demlik ve bardak, en yakın arkadaş, merdiven basamağı, mühür, kolon ve masanın ayağı olmak üzere 11 metafor kullandıkları görülmüştür.

Şekil 3. Tamamlayıcı-Destekleyici Kategorisine Yönelik Metaforlar

Bu kategoride yer alan metafor örnekleri aşağıda verilmiştir:

"Etik davranış ağaç gibidir. Çünkü kökleri ne kadar sağlam olursa, yaprakları, meyveleri o kadar verimli olur." (K2)

"Etik davranış bir geminin çapası gibidir. Çünkü gemi okyanusta fırtınalar, dalgalar gibi zorlukları pusulası, yelkeni ve dümeni ile aşarak her yere ulaşabilir ancak en sonunda duracağı bir yeri olması için çapaya ihtiyacı vardır. Çapası olmadan hiçbir yerde var olmaz." (K6)

"Bilimsel araştırmalarda etik binayı ayakta tutan kolon gibidir. Kolon olmazsa bina çökeceği gibi bilimsel araştırmalarda etik yoksa o araştırmanın bir değeri kalmaz." (K14)

"Bilimsel araştırmalarda etik mühür gibidir. Çünkü resmi bir belgeyi sonlandıran son aşama mührüdür, etik de araştırmanın mührüdür." (K17)

Yol Gösterici Kategorisi

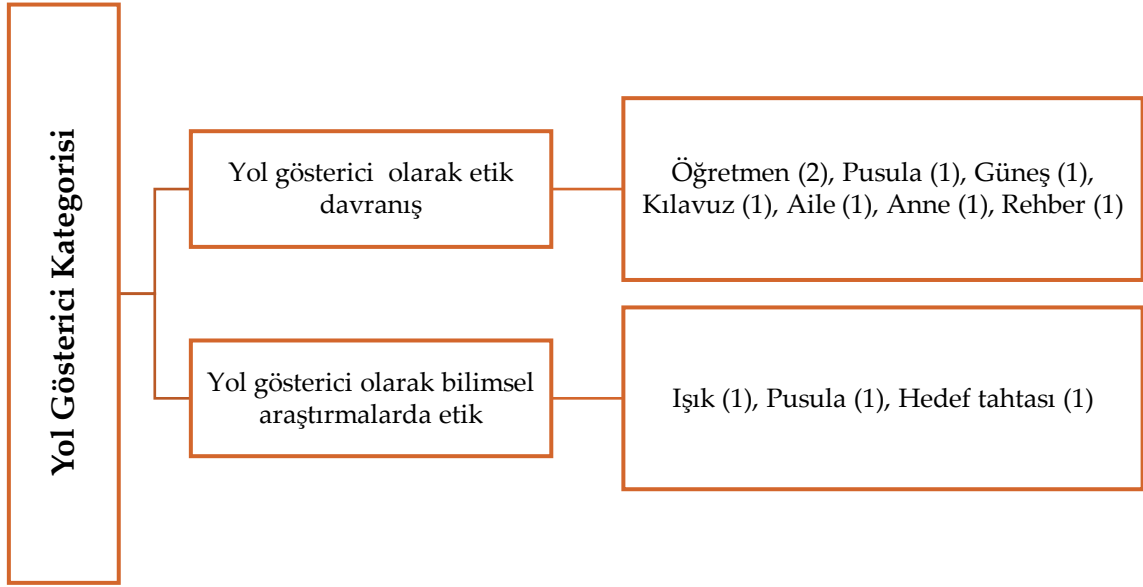
Bu kategoride katılımcılar etik davranış kavramını yol gösteren bir rehber, doğruları öğreten bir öğretmen, kılavuz vb. ifadelerini kullanarak açıklamışlardır. Etik davranış için katılımcılar, öğretmen, pusula, güneş, kılavuz, aile, anne, rehber olmak üzere altı metafor belirtirken bilimsel araştırmalarda etik için ışık, pusula ve hedef tahtası olmak üzere üç metafor belirtmişlerdir.

Katılımcıların oluşturdukları metaforlara ilişkin açıklama örnekleri şu şekildedir:

"Etik davranış bir rehber gibidir. Çünkü rehber doğru bir şekilde yol almamızı sağladığı gibi etik davranışta bu hayatta ve meslek hayatımızda yapılacak davranışlarda doğruyu gösteren bir rehber gibidir." (K10)

"Etik davranış öğretmen gibidir. Çünkü insana doğru bilgileri öğretir." (K22)

"Bilimsel araştırmalarda etik pusula gibidir. Çünkü etik sayesinde hangi yönden gitmemiz gerektiğini tayin ederiz." (K7)

Şekil 4. Yol Gösterici Kategorisine Yönelik Metaforlar

Dürüstlük ve Saydamlık Kategorisi

Bu kategoride, öğrenciler etik kavramlarını tarafsızlık, bilgilendiricilik, dürüstlük ve saydamlık gibi özelliklerle açıklamışlardır. Etik davranışı ifade etmek için terazi, saydam poşet, su damlası, gökyüzü, ayna, siyah-beyaz renk ve münazara olmak üzere yedi metafor kullanmışlardır. Bilimsel araştırmalarda etik kavramını ise hediye paketi, güvenlik kamerası, kan aldırma, düz duvar, panel ve kimyasal deney olmak üzere altı metaforla açıklamışlardır.

Şekil 5. Dürüstlük ve Saydamlık Kategorisine Yönelik Metaforlar

Bu kategoride yer alan metafor örnekleri aşağıda verilmiştir:

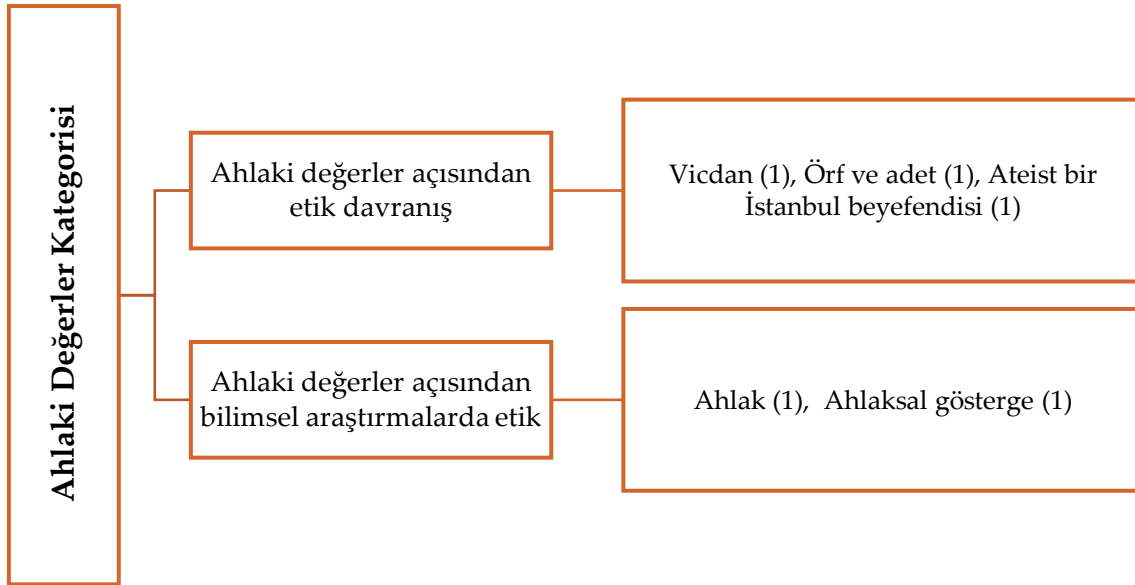
"Etik davranış gökyüzü gibidir. Çünkü pürüzsüz, saydam ve sonsuzdur." (K3)

"Etik davranış, su damlası gibidir. Çünkü olabildiğince saf ve temiz olmalıdır." (K23)

"Bilimsel araştırmalarda etik güvenlik kamerası gibidir. Çünkü yapılan çalışmalarda etik herkese açık olarak sunulmayan bilgileri içerir." (K18)

Ahlaki Değerler Kategorisi

Bu kategoride elde edilen metaforlar incelendiğinde etik davranış kavramı vicdan, örf, adet, doğruluk, erdem vb. ifadelerle birlikte açıklanmıştır. Bu kategoride, etik davranış için vicdan, örf ve adet, ateist bir İstanbul beyefendisi olmak üzere üç metafor belirlenirken, bilimsel araştırmalarda etik için ahlak ve ahlaksal gösterge olmak üzere iki metafor belirlenmiştir.

Şekil 6. Ahlaki Değerler Kategorisine Yönelik Metaforlar

Katılımcıların oluşturdukları metaforlara ilişkin açıklama örnekleri şu şekildedir:

"Etik davranış ateist bir İstanbul beyefendisi gibidir. Çünkü inandığı bir şey olmasa da ahlaki değerlerine bağlı, elegant ve çözümçüdür." (K4)

"Etik davranış örf ve adet gibidir. Çünkü etik davranış kendi içinde yazısız değerler barındırır." (K17)

"Bilimsel araştırmalarda etik ahlaksal gösterge gibidir. Çünkü, araştırmacının ve araştırmannın karakterini gösterir." (K20)

Kapsamlı Olma Kategorisi

Bu kategoride öğrenciler etik davranış kavramını kapsamlı, içeriği olan, birçok bileşenden oluşan, çeşitli vb. ifadelerini kullanarak tanımlamışlardır. Bu kategoride; matruşka, nar, toplum, doğa, okyanus ve yemek çeşitliliği olmak üzere altı metafor belirtmişlerdir.

Şekil 7. Kapsamlı Olma Kategorisine Yönelik Metaforlar

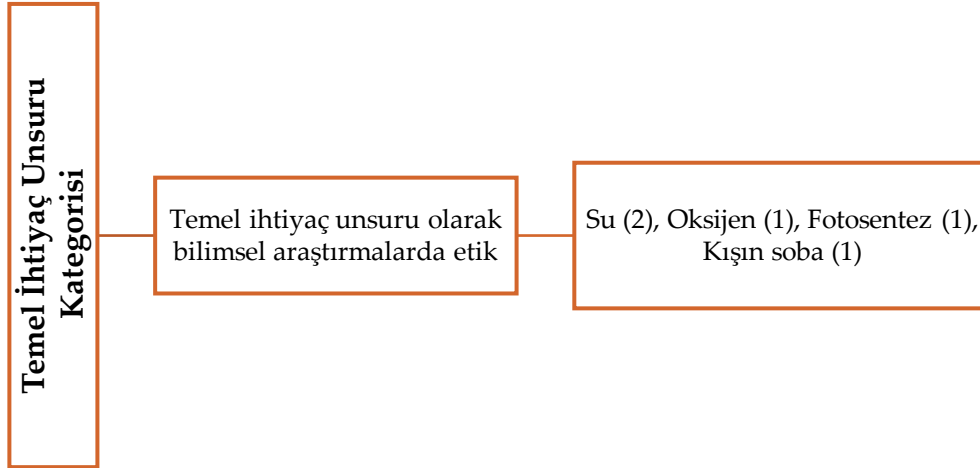
Öğrencilerin oluşturdukları metaforlara ilişkin açıklama örnekleri şu şekildedir:

"Etik davranış nar gibidir. Çünkü dışardan baktığımızda tek bir parçadır, ama parçalara ayırdığımızda birçok alt başlığı vardır." (K9)

"Etik davranış matruşka gibidir. Çünkü etik davranış tıpkı matruşka gibi birbiri içine geçmiş davranışlar bütününi oluşturur." (K14)

Temel İhtiyaç Unsuru Kategorisi

Bu kategoride bilimsel araştırmalarda etik kavramını açıklarken öğrenciler gerekli, yaşam için vazgeçilmez, temel unsur, olmazsa olmaz, vb. gibi ifadeleri kullanmışlardır. Bilimsel araştırmalarda etik kavramını su, oksijen, fotosentez ve kışın soba olmak üzere dört metafor kullanarak açıklamışlardır.

Şekil 8. Temel İhtiyaç Unsuru Kategorisine Yönelik Metaforlar

Bu kategoride yer alan metafor örnekleri aşağıda verilmiştir:

"Bilimsel araştırmalarda etik kışın soba gibidir. Çünkü kışı sobasız geçirmek ne kadar zorsa bilimsel araştırma da etiksiz zor ve manasızdır." (K2)

"Bilimsel araştırmalarda etik su gibidir. Çünkü hayat için en gerekli bileşendir ve susuz bir hayat mümkün değildir." (K9)

TARTIŞMA

Bu çalışmada çocuk gelişimi lisans öğrencilerinin etik davranış kavramına ilişkin 38 metafor, bilimsel araştırmalarda etik kavramına ise 34 metafor ürettikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin hem etik davranış hem de bilimsel araştırmalarda etik kavramına ilişkin kullandıkları metaforların “temel hakların korunması ve güçlendirilmesi açısından, tamamlayıcı-destekleyici olarak, dürüstlük ve saydamlık açısından ve ahlaki değerler açısından” olmak üzere beş aynı kategoride toplandığı belirlenmiştir. Etik davranış kavramı için “kapsamlı olarak”, bilimsel araştırmalarda etik davranışı için ise “temel ihtiyaç unsuru olarak” birer tane farklı kategori ortaya çıktığı belirlenmiştir. Her iki kavram için de öğrencilerin cevaplarının çoğunlukla “temel hakların korunması ve güçlendirilmesi” ve “tamamlayıcı-destekleyici” kategorilerinde toplandığı görülmektedir. Çocuk gelişimi lisans öğrencilerinin hem etik davranışa hem de bilimsel araştırmalarda etiğe ilişkin ürettikleri metaforlara bakıldığında bunların genellikle yapı benzerliğine dayandığı görülmektedir. Çalışmada, temel hakların korunması ve güçlendirilmesi kategorisinde öğrencilerin etik davranış ve bilimsel araştırmalarda etik kavramına ilişkin düzen sağlama, uyulması gereken kurallar, sınır koyma, sınırlayıcı, cezalandırıcı, savunucu ve değiştirilemez kurallar gibi ifadeler kullandıkları belirlenmiştir. Tamamlayıcı-destekleyici kategorisinde ise öğrencilerin, etik kavramını güçlendirici, tamamlayıcı, temel sağlayan ve destekleyici ifadelerle tanımladıkları görülmüştür. Eğitim fakültesi öğrencilerinin etik kavramına yönelik algılarının belirlendiği çalışmada, metaforların çoğunun toplumsal düzen sağlayıcı kategorisinde toplandığı ve etik kavramının kurallara uyma, düzen sağlama ve sınırlama şeklinde açıklandığı bulunmuştur (Keskin vd., 2020). Tıp fakültesine devam eden öğrencilerle yapılan bir başka çalışmada ise, öğrencilerin etik kavramını sorun çözücü ve düzen sağlayıcı olarak tanımladıkları, en fazla metaforu ise toplumsal düzen sağlayıcı unsur olarak etik kategorisinde belirttikleri saptanmıştır (Keskin vd., 2019). Gökteş ve Aybek (2025) ise, felsefe öğretmenlerinin etik kavramını toplumun rehberlik, birleştirme ve düzenleme unsuru olarak gördükleri sonucuna ulaşmışlardır. İlgili literatürde de etik, bireysel ve toplumsal yaşamda huzur ile refahın sağlanması için gerekli olan değerler, ilkeler, normlar ve standartların varlığını tanımlamaktadır. Etik ilkeler, insanların bir arada yaşamalarını ve sosyal uyum sağlamalarını kolaylaştıran temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır (Koyuncuoğlu, 2023). Etik kurallar, toplumun refahı ve düzeni için oluşturulan yasalara kaynak sağlayan ilkeler olarak tanımlanabilir. Bu kuralların en temel özelliği istenilen bir davranışın sistem içerisindeki sınırlarının belirlenmesidir (Pikhart, 2014). Bu doğrultuda çocuk gelişimi öğrencilerinin etiği, bireyin haklarını savunan, toplumun düzenini sağlayan ve toplumu doğru davranışlara yönlendiren bir sistem olarak gördükleri söylenebilir.

Çalışmada, öğrencilerin hem etik davranış hem de bilimsel araştırmalarda etik kavramını dürüstlük ve saydamlık kategorisinde, tarafsızlık, bilgilendiricilik, dürüstlük ve saydamlık gibi özelliklerle açıkladıkları belirlenmiştir. Etiğin en önemli ilkelerinden biri dürüstlük ilkesidir. Kamu görevlileri etik davranış ilkeleri ile başvuru usul ve esasları hakkında yönetmeliğinin etik davranış ilkelerinin 9. maddesinde dürüstlük ve tarafsızlık ilkesi yer almaktadır (Keskin vd., 2020). Bu ilkeye göre, kamu görevlileri; tüm eylem ve işlemlerinde yasallık, adalet, eşitlik ve dürüstlük ilkeleri doğrultusunda hareket ederler. Görevlerini yerine getirirken ve hizmetlerden yararlandırmada dil, din, felsefi inanç, siyasi düşünce, ırk, cinsiyet gibi nedenlerle ayırım yapamazlar (<https://www.mevzuat.gov.tr>). Bilimde etik davranış için en önemli ilkelerden birinin dürüstlük olduğu belirtilmektedir (Sargeant ve Harcourt, 2019). Bu doğrultuda öğrencilerin etiği temel kavramlarından olan dürüstlük ve saydamlık özellikleriyle açıklamaları onların etiği ilişkin farkındalıklarının olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın diğer bir sonucunda, öğrencilerin etik davranış ve bilimsel araştırmalarda etik kavramı için metaforlarını ahlaki değerler kategorisinde de belirttikleri belirlenmiştir.

Literatürde, etik ve ahlak kavramlarının ayırt edilmesinin ve bu iki kavramın birbiri yerine kullanılmamasının önemli olduğu vurgulanmaktadır (Alkan, 2022). Etik, temelde iyi ve doğrunun ne olduğunu araştıran, ahlaktan daha kapsamlı ve ayrıntılı bir disiplindir. Ahlak ise bireyin değer ve tutumlarını yansıtarak insanın yaşantısını temsil eder. Etik, bu değer ve tutumları ahlaki bakış açısıyla değerlendirerek kabul eder ya da etmez. Bu noktada, etik ve ahlak kavramlarının tanımları birbirine bağlıdır ve her biri diğerinden faydalanarak şekillenir (Uğurlu, 2020). Bu kavramların doğru ve yerinde kullanımı, yapılan araştırmaların, yorumların, sentezlerin ve analizlerin doğruluğunu artıracaktır. Birbirine bağlı olan tüm kavramlarda olduğu gibi, etik ve ahlak kavramları da zaman zaman yanlış anlaşılmakta veya yanlış bir şekilde kullanılmaktadır (Mahmutoğlu, 2009). Etik ile ilgili yapılmış diğer çalışmalarda da (Keskin vd., 2019; Keskin vd., 2020; Turan, 2022) benzer şekilde öğrencilerin etiği ahlaki değerlerle ilişkilendirdikleri belirlenmiştir. Bu doğrultuda çocuk gelişimi öğrencilerinin etik ve ahlak kavramlarını ayırmakta zorlandıkları söylenebilir.

Çalışmanın bir diğer sonucunda, çocuk gelişimi lisans öğrencilerinin hem etik davranış hem de bilimsel araştırmalarda etiğe ilişkin ürettikleri metaforların genellikle benzer yapılar taşıdığı ve olumlu ifadelerden oluştuğu tespit edilmiştir. Turan (2022) tarafından yapılan bir başka çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin etik kavramına ilişkin olumlu metaforlara sahip oldukları belirlenmiştir. Lacroff ve Johnson (2003), bir kavrama yönelik metaforik düşünmenin bireyin içinde bulunduğu koşullardan, bilişsel durumundan ve sahip olduğu deneyimlerden etkilendiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin ürettikleri metaforların arka planında, onların kişisel deneyimlerinin ve bireysel koşullarının etkili olduğu söylenebilir. Bu durum, çocuk gelişimi öğrencilerinin etik davranışla ilgili ürettikleri metaforların, aldıkları eğitim ve buldukları alanın etkilerini yansıttığını göstermektedir. Çocuk gelişimi lisans programında, öğrencilerin sağlık, eğitim ve sosyal alanlarda daha donanımlı ve verimli çalışmalarını sağlamak amacıyla seçmeli dersler sunulmaktadır. Bu dersler, öğrencilerin bilgi, beceri ve deneyim kazanmalarını sağlayarak etik anlayışlarını şekillendiren önemli bir eğitimsel etki yaratmaktadır (Aytekin ve Bülbün Aktı, 2015). Ayrıca, Kovacs (2002), öğrencilerin ürettikleri metaforların çevresel ve ruhsal özelliklerle bağlantılı olduğunu, kültürel yapılar, fiziksel çevre, ilgi ve yetenekler, yaşantılar ve hazır bulunuşluk düzeyinin de farklı metaforların oluşumunda belirleyici faktörler olduğunu belirtmektedir.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmanın sadece çocuk gelişimi öğrencileri ile yapılmış olması çalışmanın bir sınırlılığıdır. Sağlık Bilimleri fakültesindeki diğer bölümlerindeki öğrencilerle çalışmanın gerçekleştirilmemesi ve öğrencilerin metaforlarının karşılaştırılmaması araştırmanın sınırlılığı olarak görülebilir. Ayrıca, araştırma nitel bir yöntemle yapılmış olup, nicel veriler elde edilmediği için öğrencilerin etik davranış algılarıyla ilgili istatistiksel analizler yapılamamıştır. Bu durum da daha geniş bir topluluğun etik algılarına dair genellenebilir sonuçlar elde etmeyi sınırlamıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, etik kavramının pekiştirilmesi, etik ile ahlak arasındaki farkın anlaşılması, bilimsel araştırmalarda uyulması gereken etik kuralların benimsenmesi ve etik davranışların içselleştirilmesi açısından etik eğitimi önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle çocuklarla çalışan uzmanlar, öğretmenler ve araştırmacıların, farklı sınıf düzeylerinde meslek etiği, uygulamalı etik ve teorik etik gibi dersler alarak bu konuda bilgi sahibi olmaları kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, yükseköğretim kurumlarında nitelikli etik derslerinin müfredata dahil edilmesi ve bu

derslerin uzman öğretim elemanları tarafından verilmesi, konunun sağlıklı bir şekilde ele alınması açısından gereklidir. Gelecekte yapılacak çalışmalar, farklı yöntemler ve daha geniş örneklem grupları kullanarak araştırmanın sınırlılıklarını aşılabılır ve etik kavramıyla ilgili daha kapsamlı sonuçlar ortaya koyabilir. İleriye dönük çalışmalarda, etik dersi alan ve almayan üniversite öğrencileri veya farklı öğretim kademelerindeki öğrencilerle etik konusunda araştırmalar gerçekleştirilebilir. Bu şekilde, etik kavramı hakkında alan bilgisi olan katılımcılarla diğer katılımcılar arasında bir fark olup olmadığı belirlenebilir. Bununla birlikte, çocuk gelişimi bölümü dışındaki farklı branşlardaki öğrencilerle etik kavramıyla ilgili etik durum düzeylerinin ve metaforların belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Destek Bilgisi: Herhangi bir kurum ve/veya kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması yoktur.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazar(lar)ına aittir.

Etik Kurul Onayı: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan 19.09.2024 tarih ve 07/465 sayılı karar numarası ile izin alınmıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Çalışma tek yazarlı olup katkı oranı %100'dür.

KAYNAKLAR

Alkan, V. (2022). Ahlak, Etik ve Teorileri. A. R. Erdem ve S. Şimşek (Eds.) *Eğitimde Ahlak ve Etik* içinde (s.1-14). Ankara: Eğiten Kitap.

Arslan, M. M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik Düşünme ve Öğrenme Yaklaşımının Eğitim/Öğretim Açısından İncelenmesi. *Milî Eğitim*, 171, 100-108.

Aytekin, Ç. ve Bülbün Aktı, B. (2015). Bologna Çalışmaları Kapsamında Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü Lisans Programı Güncelleme Çalışmaları. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(3), 19-27.

Boutroux, E. (2023). Ahlâk ve Demokrasi. *Mütefekkir*, 10(19), 277-285.

Çakmak, Z. (2018). Çocukların Katılımıyla Yürütülen Araştırmalarda Etik. *Türk Psikoloji Yazıları*, 21(41), 30-37.

Esmer, Y. ve Özdaşlı, K. (2023). Bilimsel Araştırmalarda Etik: Kavramlar ve İlkeler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 13(3), 397-409.

Göktaş, D. and Aybek, B. (2025). Examination of the Ethical Positions of Philosophy Group Teachers and Their Perception of Metaphors Related to The Concept of Ethics. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 9(1), 24-43.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=8044&MevzuatTur=7&MevzuatTe tip=5> [Erişim Tarihi: 14.05.2025].

Kaçmaz, C., Kay, M. A., Boğa, E., Temiz, A., Ayanoğlu, M. ve Sağlam, M. (2021). Türkiye'de Çocuk Gelişimci Olmak: Çalışma Alanları, Görev ve Yetkileri. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 4(8), 117-133.

Keskin, M. Ö., Aksakal, E. ve Yüçetürk, C. (2020). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Etik Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(4), 49-61.

Keskin, M. Ö., Yıldız, Ö. Ö., ve Aksakal, E. (2019). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Etik Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *İhlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 300-313.

- Kovecses, Z. (2002). *Metaphor: A Practical Introduction*. UK: Oxford University Press.
- Koyuncuoğlu, B. (2023). Etik Nedir, Ne Değildir? B. Koyuncunoğlu, (Ed.), *Çocuk ve Etik* içinde (s.1-23). Ankara: Eğiten Kitap.
- Lakoff, G., ve Johnson, M. (2003). *Metaforlar/Hayat, Anlam ve Dil* (Çeviren, Demir, G. Y.). İstanbul: Paradigma.
- Mahmutoğlu, A. (2009). Etik ve Ahlâk; Benzerlikler, Farklılıklar ve İlişkiler. *Türk İdare Dergisi*, 81(463-464), 225-249.
- Meray, M. S. (2023). Genel Ahlak Bağlamında Erişimin Engellenmesi. *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1), 456-486.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama için Bir Rehber*. (Çeviren, Turan, S.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2015). *Nitel Veri Analizi* (Çeviren, Akbaba Altun, S. ve Ersoy, A.). Ankara: Pegem Akademi.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (Çeviren, Bütün, M. ve Demir, S.B.). Ankara: Pegem Akademi.
- Pikhart, M. (2014). New Horizons of Intercultural Communication: Applied Linguistics Approach. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 152, 954-957.
- Saban, A. (2008). Okula İlişkin Metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55(55), 459-496.
- Saban, A. (2009). Öğretmen Adaylarının Öğrenci Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Zihinsel İmgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Sargeant, J., ve Harcourt, D. (2010). *Çocuklarla Yapılan Araştırmalarda Etik*. (Çeviren, Rakap, S.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Şenyuva, E. and Kaya, H. (2013). Metaphors for the Internet Used by Nursing Students in Turkey: A Qualitative Research. *Eurasian Journal of Educational Research*, 50, 87-106.
- Taştepe, T. ve Akyol, A. K. (2014). Hastanelerde Görev Yapan Çocuk Gelişimcilerin Çalışma Ortamları ile Mesleklerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(1), 29-54.
- TDK (Türk Dil Kurumu), (2023). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr> [Erişim Tarihi: 04.03.2025].
- Tunca, N., Alkın-Şahin, S., Sever, D. and Aktaş, B. Ç. (2015). Teachers' Level of Compliance to Ethical Values Based on Secondary Students' Perceptions. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11(2), 398-419.
- Turan, F. D. (2022). Hemşirelikte Etik Dersini Alan Hemşirelik Öğrencilerinin Etik Kavramına İlişkin Algıları: Bir Metafor Çalışması. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 5(3), 403-412.
- Uğurlu, H. (2020). Bilimsel Araştırmalarda Etik. *Ahi Evran Akademi*, 1(1), 67-78.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.